

EUSKAL GRAMATIKA HISTORIKOA

LEHENENGO PARTZIALEKO GALDERA MOTZAK

1. Lege fonetikoak eta analogia zein korronteren oinarritzko analisi-bideak dira?

Neogramatikarenak.

2. Emaidazu kronologia erlatiboaren adibide bat.

Arena > areha > harea.

3. Zer dira aldaketa mota erregularrak?

Testuinguru zehatz batean salbuespenik gabe gertatzen diren aldaketak dira, gehienbat aldaketa fonetikoak dira. Aldaketa fonetiko erregularren eta besteen arteko bereizketa egingo dugu berreraiketarako.

4. Zergatik dira hain interesgarri irregularitateak?

Beste garai zaharrago baten inguruko informazioa ematen digutelako; hau da, gramatika zaharraren isla dira irregularitateak eta antzinateko erregularitasunen berri ematen digute.

5. Berreraikitzailearen etsai nagusia morfologian.

Analogia.

6. Zer da gramatikalizazioa?

Unitate lexiko beregain batek gramatikan funtzio bat hartzen duenean.

Elementu lexiko edo gramatikal bati balio gramatikala areagotzea balio lexikoa kenduz.

7. Zer da deriba?

Sapir-ek asmatutako terminoa: hizkuntzak norabide jakin batean aldatzen dira eta ez noraezean.

8. Zertan bereizten dira pidginak eta kreolerak?

Pidgina bi hizkuntzetako hiztunek elkar ulertzeko asmatutako hizkuntzen nahasketa da. Asmatutako hizkuntza hau bigarren belaunaldiari pasatzen zaionean ama-hizkuntza bezala kreolera da. (kreolerak pidgin hizkuntzatik eratorritako ama hizkuntzak dira).

9. Zer da protohistoria?

Historia eta historiaurrearen arteko faseko lekukotasunak. Ez dago euskal testurik baina bai zeharkako lekukotasunak.

10. Zer dira homologiak?

Azaleko antzekotasuna izan ala ez jatorri bera duten hitzak dira.

11. Euskararen ahaidetasun hipotesien artean zein da zuretzat egokiena? Zergatik?

Isolatua dela. Metodo konparatuaren bidez ez delako nahikoa. (1. aukera).

Bat ere ez, ez dagoelako froga nahikorik. (2. aukera).

12. Zenbat urte (mende) ditu euskarak?

Ez dakigu.

13. Definitu aitzin euskara:

Berreraiki daitekeen euskararik zaharrena.

Berreraiketaren metodoaren bidez lortu den euskara zahar baten eredua da.

Euskararen berreraiketetan sorturiko hizkuntza egoera da.

14. Nork ikertu zituen AEko herskariak 1950ean?

Martinetek.

15. Zer da barne berreraiketa?

Ahaiderik gabeko hizkuntza berean idatzitako lekukoetan oinarritutako berreraiketa. Hau da, hizkuntza bateko lanabesak erabiltzen dituen.

16. Zer da aitzin hizkuntza bat?

Berreraikitaren bidez lortzen den balizko hizkuntza edo hizkuntza-zatia (zaila da hizkuntza bat osotasunean berreraikitzea).

17. Noiz hasten da hizkuntzalaritza historikoa?

XIX. mendean.

18. Emaidazu kronologia erlatiboaren adibide bat:

Arena > areha > harea

19. Zer da hizkuntza baten kanpo historia?

Hizkuntza horren hiztunen historia, norekin egon den ukipenean, mailegutza, literatura, soziolinguistika... Hizkuntza horretan idatzitako testuen, autoreen edota korronteen berri ematen duena.

20. Noizko eta nongo hizkeraren lekuko da *Refranes y Sentencias*?

1596ko bizkaiera (mendebaldeko hizkera).

21. Proposa daiteke aitzin hizkuntza batentzat bokal bakarreko sistemarik? Zergatik?

Ez; gutxienez munduko beste hizkuntza guztietan bezala bi bokal behar direlako.

22. 50´etako Mitxelenaren lanik garrantzitsuena AEz.

Las Antiguas Consonantes Vascas.

23. Zergatik euskalkiak ez datoz leinuen hizkera zaharretik?

Ez datozelako guztiz bat gaur egungo euskalkien maparekin, ez dakigu garai hartan ze euskalki mapa zuten.

Barduliarrak, karistiarak... III-IV. mendetik aurrera baliorik ez. ez dakigu euskararik bazen leinu hauetan.

24. Zenbat urte ditu euskarak? Zergatik?

Ezin da data jakin bat ezarri, hizkuntzetan datak erlatiboak baitira.

25. Maileguen egitekoa euskararen historiaurrearen berreraiketan.

Lege fonetikoak azalratzea, euskarak maileguak nola hartu dituen agerian uzten duelako. Euskarak izan dituen aldaketen berri. (euskarak maileguak bereganatzeko moduaren arabera datazio bat edo beste izango dute). Aldaketa fonetikoen arabera, garai batean edo bestean koka ditzakegu eta jakin zein hitz den zein baino zaharragoa.

26. Nola igarotzen gara sistema karratutik erronbora herskarietan?

Neutralizazioaren bitartez.

Aitzin euskara bada erronboa euskara batu zaharra (neutralizazioa ahostunaren edo ahulen aldekoa da hain justu bitarte horretan ematen dena, hau sartu beharko genuke euskara zaharraren definizioan: hau Mitxelenak esaten du).

27. Zergatik ez du Mitxelenak /p/ AE-ren inbentarioan sartzen? Eta /m/?

Mitxelenak ez zuelako beharrik ikusten

-/p/:

-/m/: Mitxelenak ez zuelako beharrik ikusten. Sudurkari bat bazelako “n” eta gainera “m”a “b”ren alofonia zen zenbait testuingurutan.

28. Zenbat bokal, diptongo eta irristari ziren AEn?

5 (a,e,i,o,u) eta 5 (au, eu, ai, ei, oi). Hala ere, sekundarioa dirudien 6.bat dago: oi.

Ez zegoen irristaririk.

29. Ondoko formak ezinezkoak dira AE-n. Zergatik?

Tarrat: hasierako eta bukaerako “t”-gaitik. Hitz hasieran ezin liteke herskari ahoskaberik agertu.

Greba: Kontsonante bilkurak ez dira posible. AEn ez zegoen kontsonante bilkurarik (soilik hitz fonosinbolikoetan) ez du CVC egitura errespetatzen.

Basalore: “a” horregatik. “lore” latineko “flore”tik dator, eta mailegu hau latinarekiko ukipen-egoeratik datorrenez, AE baino berriagoa da.

30. Zein da zaharrago, *zelü* / *zeru* ala *gela*? Zergatik?

Zaharrena “gela” da, latinetik dator. Hasieran txistukaria duten maileguak erromantze garaikoak dira. (*ü* antzinako *u* batetik dator. Eta *r* antzinako *l* batetik).

31. Emaidazu AEZ-ren ezaugarri fonologiko eta morfologiko bana.

Morfo: aurrizkiak zituzten.

Fono: CVC egitura zuten.

32. Zer da eta noizkoa da Euskara Batu Zaharra?

V-VI mende ingurukoa. Gugandik hurbilen egon daitekeen aitzin hizkuntza komuna bilatzea da EBZ berreraikitzea.

Egun ezagutzen ditugun euskalkiak sortu baino lehenagoko euskara da.

33. Nork proposatu zuen EBZ? Zergatik/ zertarako?

Mitxelenak proposatu zuen hizkera modernoak AEtik urrun gelditzen zirela ikusi zuelako.

AEk ez digu balio dialektoen adabegi izateko, gugandik hurbilago dagoen bat behar dugu, EBZtik aterako lirateke dialektoak.

34. Zer zioen Lacombe euskalkiez?

Euskalkiak bitan banatu zituen argudio morfologikoak eskainiz: bizkaiera (bere ustez lexiko zabalgoa eta “egin” aditz erroa desberdina) eta gainerakoak.

35. Zer zioen Uhlenbeck euskalkiez?

Bere ustez euskalki bizkaitarrak eta gainerakoak jatorri ezberdinekoak dira, bi hizkuntza ezberdin kontsideratzen zituen.

36. EBZ-ren berrikuntza fonologiko bi.

Sabaikaritzea.

Diptongoen ugaltzea, ahoskabeak hitz horietan berrezartzea, n → h hasperentzea.

37. Mitxelenak emandako EBZ ondoko berrikuntza bat.

Deklinabide aditza, artikulua.

*egin erroa (bizkaieran).

38. BZren arkaismoek balio ote dute hura gainerako euskalkietatik bereizteko?

Ez. Arkaismoek ez dute balio hizkerak desberdintzeko. Arkaismoak dira, beraz, garai batean euskalki guztiek izan zituztela pentsatu behar dugu, hortaz, zerbait egitekotan batasun zaharra islatzen dute.

39. Ze eratako berrikuntzak dira garrantzitsuenak adarkatze bitarrerako? Zergatik?

Berrikuntza zahar bereizleak. Bestela ezin direlako hizkerak edota hizkuntzak banatu.

40. Mendebaldeko euskara zaharraren berrikuntza morfologiko bat eta fonologiko bat.

Morfo: -gaz soziatibo marka. / “egin” aditz erroa, *eutsi erroa...

Fono: a + a = ea. / “r” eta “l”ren aurreko bokalaren irekitzea: txarri, barri...

41. Gipuzkera goian ala behean litzateke horrelako banaketa batean? Zergatik?

Behean. Berrikuntza zahar propio gutxi dituelako gipuzkerak, eta dituenak ez direlako oso zaharrak.

42. *ezan laguntzailea Z-n: arkaismo ala berrikuntza? Zergatik?

Arkaismoa. Noizbait euskalki guztietan izan delako

43. *eutsi laguntzailea B (batua) eta A-n (antzinakoa) arkaismo ala berrikuntza?

Berrikuntza. *eradun-etik datorrelako eta soilik A eta B-n eman delako.

44. Erronkarieraren zenbait berrikuntza berantiar.

Erakusletako herskariak.

Kontsonante arteko bokal zenbait galdu: gra, zra,...

45. Bokal inbentario hori aski ote ule/ile, uzen/izen, utzi/itxi eta gainerako u-/i txandakatzeak azaltzeko? Zergatik?

Ez. 6. bokal baten existentziaren ondorioz sortuak liratekeela uste da. Txandakatze hauek borobiltasunarekin lotuta daude.

46. Ü: non lekukotzen da? Nondik dator?

Zuberoan eta BNko eremu batean. Frantseseko sistematik sartu zen (*u > ü) “u” zahar batetik dator.

47. Bokal ixteen zenbait adibide. Zein testuingurutan ematen dira?

Asimilazioaren bidezkoak: ule > ile; ukusi > ikusi

albokari aurretik (beldur < bildur)

48. Bokal irekitzeen zenbait adibide. Zein testuingurutan ematen dira?

Asimilazio edo disimilazioaren ondorioz (u > i ; gutxi > gutxi), r eta l aurretik doazenean (berri > barri; txerri > txarri; beltz > baltz) eta o/e (omen > emen; othe>ete).

49. Bokal borobiltzeen eta desborobiltzeen zenbait adibide. Zein testuingurutan ematen dira?

Aurreranzko asimilazioz: gutxi > gitxi (borobiltzea).

Atzeranzko asimilazioz: zubi > zibu (desborobiltzea).

50. a+a hiatoa: bilakabide nagusiak:

Disimilazioa: a + a > ea

Kontrakzioa: a + a > a

á azentuduna bada lehen bi bokal zeuden.

Zaraitzun: a+a > ara

51. Gainerako hiatoak: berreraiketarako balioa:

Geminatuak: berreraiketarako garrantzia.

Funtsean hiatoek ez dute balio handirik berreraiketarako.

52. Amaierako bokalak: sailkapen nagusia:

Amaiera absolutua eta amaiera erlatiboa.

53. Hitz hasierako bokalak: zer diote euskararen bilakabideaz?

Uste izan da oso ugariak izan direla euskaraz, baina frogatu da ugaritasuna ez zela hainbesterako (#_ -ko kontsonante gutxi, konts-erorketak...). Benetan ugaria balitz, euskararen eranskaritasunaren seinale.

Venneman (1994) eta Martinek (1955) hipotesia:1) bokalaren eransketa > protesi fonologiko edo antzinako aurrizkia. 2) Kontsonante erorketa.

54. Euskal hotsen bilakabide orokorraz dakigunaren arabera, k.a-ko XVean ala k.o-ko XV.ean ote diptongo gehiago? Zergatik eta nola?

Gero eta diptongo gehiago daude.

K.O.go XV.mendean. Diptongoak modernoak dira. Aitzinan diptongoak ekiditeko bideak zeuden eta hori zen joera.

55. Irristariak. Jatorria eta bilakabidea:

Ez dira AE-koak, W maileguetan baino ez ditugu topatzen. *e > j- bihurtu bokal aurrean.

“W” mailegusetatik dator eta askotan ekiditen da: swerte > sorte. “j” ugariagoa da, hitz zaharren hasieran eta aditz batzuetan ageri da, *e batetik dator: *e-da-dan > e-a-dan > ean > jan.

56. Noizdanikoak dira soinu sabaikariak? Nola?

Aspaldikoak / betidanikoak dira soinu sabaikariak, baina lehen hizkera adierazgarrian soilik erabiltzen ziren, ez ziren sistemako fonemak. Ondoren sabaikaritzea orokortu eta adierazgarritasuna galdu zuten. Mitxelenak AEn bazeudela uste zuen lekukotasunik egon ez arren.

57. Non (zein hizkeratan) dira soinu sabaikari gehiago/ gutxiago? Zergatik?

Gehiago dira bizkaialdean (mendebaldean), beste eremuetan ez dagoen sabaikaritze bat gehiago dutelako. Gutxiago Lapurdi eta Behe Nafarroan (baita Sakanan ere) desabaikaritzeen ondorioz.

Hizkuntza eransleetan ohikoa da soinu sabaikariak topatzea.

58. Desabaikaritzeak zein ondorio du fonosinbolismoan?

Ondorio fonetikoa (maileguetan) eta ondorio semantikoa (besteetan).

Lexiko banaketa bat egin du, eta fonosinbolismoa desegin (beraien ezaugarria baitzen sabaikaritzea).

59. Fonosinbolismoen ezaugarri formal zenbait.

Hitz arruntetan arruntak ez diren kontsonante talde posibleak (braust)

Diptongo gehiago, bokalismoari dagokionez.

Euskaraz ez dira beti sabaikarien bitartez bakarrik eman. (gutun/kutun)

60. Hitz hasierako ahostuntzeak: frogak, kronologia.

Kontuan hartuz latinaren ukipen-egoeran jada ahostuntzea ematen zela (pacem > bake), IV. mendea baino zaharragoak dira.

Frogak: latineko mailegutatik hartuak dira.

Kronologia: lehen haustura dialektala baino lehenago gertatua. (pacem > bake)

61. AEZ-eko *d- hasierakoaren zenbait froga.

Disimilazioaz erreduplikazioa galdu zela. (dodol > odol)

Hitz hasieran d > l bihurtu. (*dor > lor)

62. AE-ran zergatik ez dugu behar /m/-rik?

AEren fonologia sisteman ez zegoelako m-rik, hots komuna izan arren. Izan ere, m-dun hitz gehienak maileguak edo hitz fonosinbolismoak dira.

63. Zer dakizu /f/aren jatorriaz? Eta /p/renaz?

/f/: AEn ez zen fonema bat, b-ren alofonia baizik, baina euskalki guztietan egon da soinua. Hitz hasieran arruntagoa da topatzea beste tokietan baino. Euskarari nahiko berria da fonema modura.

/p/: fonosinbolismo, m mailegu edo bestelako fenomeno bidez lortzen da. Oso gutxitan ageri da hitz hasieran ez bada maileguetan. Bokal artean arraroa. Oso euskal hitz zahar gutxitan.

64. AE-z herskari, ozena eta txistukariak zer zuten oposaketa berean antolatzeke guztiak?

Euskarak ahostun/ahoskabe oposaketa kokagunearen arabera neutralizatzeko joera du baina bi eratakoa: modu eta puntuaren arabera neutralizazioa.

65. Zer da eta noizkoa Euskara Batu Zaharra.

Euskalkiak banatu aurretik zegoen euskararen batasun egoera. Mitxelena eta Zuazok V-VI mende inguruan kokatzen dute.

66. EBZren banaketan 1. adarkatze bitarreko garrantzitsu litzatekeen ezaugarriren bat.

Berrikuntzarik zaharrenak (bereizleak).

67. *ezan laguntzailea Z-n: arkaismo ala berrikuntza? Zergatik?

Arkaismoa. Uneren batean euskara osoan eman delako.

68. Goranzko diptongoak. Zenbat dira? Ze bilakabide nagusi dute?

1-Gutxi eta berantiarrek dira. Batzuetan indartu eta beste batzuetan galdu egiten dira.

2-Euskaraz beheranzko diptongoak izan daitezke. (au-eu-ai-ei-oi). Erromantzeetatik sortzen diren maileguetan dauden goranzko diptongoak ekiditeko moduak zeuden:

-Bokal erorketa

-Kontsonantizazioa

- -g- tartekatzea

- -r- zubi lana

69. Ba ote ezer esatekorik *j*- ondoko bokalismoaz?

Aurrizki bat izan behar zuela noizbait.

“j” ondoko bokalismoan “d” bat falta da, bokal artean galdutakoa. “j”ren ondoren “a” bat omen zegoen, eta aurretik *e bat, e + a: j).

70. Fonosinbolismoetako [+markatu] [-markatu] bilakabidearen bi adibide.

71. Hitz hasierako herskari ahoskabe modernoak: jatorriak.

Fonosinbolismoak

Maileguak

Barneko asimilazioa

Analogia

72. Hitz bukaerako herskariaren jatorriak.

Hitz bukaerako bokala galtzearen ondorioz sortu ziren. Honez gain, fonosinbolismo eta mailegu modernoetan:

-Mailegua: block

-Fonosinbolismoak: eup

-Erorketa eta antzeko prozesuen ondorioak.

73. Analogiaren euskarazko pare bat adibide:

-Dot/ dudan > duten.

-Askatu/ aske.

-Emeretzi: emezortzi > hamazortzi.

-Ene > nire. “nire” izenordain genitiboa, zure, gure...-ren analogiaz.

-Dira-rekiko analogiaz > *gira* eta *zira* sortu.

-Onagoa (hobe-ren ordeztu).

74. Berranalisiaren adibide pare bat:

-nor bait-dator > norbait dator.

-Atz-e-an > atz-e

-Paris-e-ko

-a-e integratu

75. AE-ren edo euskararen ezaugarriren bat kanpo-konparaketaren bitartez antzema.

Latineko maileguekin konparatuz, euskal hitzek erakusten dituzten aldaketa fonetikoen ondorioz, euskararen fonetika historikoa asko aurreratu da esate baterako.

76. Nola gauzatzen dira bortitzak hitz hasieran? Eta bokalaratean?

Hitz hasieran: hasperendunak.

Bokalaratean: hasperen gabeak.

77. Hiru argudio [bortitz/ ahul] oposaketaren alde AE-ko herskariaren sisteman.

-/f/aren lekukotasunak (Mitzelena).

-Geminatu eta leherkariak.

-Erdi Aroko Akitanieraren lekukotasunak.

78. Zer zuten komunean AE-z herskari, ozen eta txistukariak Mitxelena [bortitz/ ahul] oposaketaren bitartez antolatzeke guztiak?

Denek zituzten neutralizazio puntu berberak (hitz hasieran, hitz amaieran, kontsurretik eta bokal aurretik). Erronboaren sistemaren araberrako gauzatzea. Neutralizazioa. Sistema alofoniko berbera.

79. Nola igarotzen gara sistema karratutik erronbora herskarietan?

Hasiera batean, hitz-hasieran (gune bortizean) herskari bortitzak edota ahulak egon zitezkeen (sistema karratuan). Beranduago, bortitz hauek desagertu eta ahulak ahostundu ziren, soilik hitz hasieran “b”, “d” edo “g” aukerak geratu zirelarik (erronboa).

Neutralizazioaren bitartez.

80. Nola igarotzen gara sistema erronbotik karratura herskarietan?

Hasperena galduz.

81. Zergatik IE, austronesioan eta beste hainbat dira adarkatze bitarrak dialekto banaketa diakronikoan?

Edozein banaketa linguistikotan binamismoak hori markatzen duelako.

82. Ezagutzen duzu ezaugarriren bat EBZ-ren banaketan garrantzitsu litzatekena adarkatze bitarrerako?

83. Ba ote soinu sabaikaririk AE-n?

Bai, bazeuden. Beste fonemen alofono edo fonosinbolismoak bakarrik.

84. Sailka u-/i- txandakatzea: AE, EBZ, dialektala? Zergatik?

Dialektala, ez delako euskalki guztietan gertatu.

85. -h > Ø ala *h₃ > h₁: Zein zaharrago eta zergatik?

*h₃ > h₁ (arena>areha>harea>area).

86. *h₂ > h₁: bi adibide:

-Leone → lehoi: leohe → lehoe → lehoi.

-Enazur → hezur: ehazur → he(a)zur.

87. Zergatik ez dugu **lulur (<lur), **lalats (<lats), ez **leleku (<leku) eta ez **lelehoi (<lehoi)?

Ez dugulako horrelako erreduplikaziorik. D>l bilakaera bat izan zen, beraz forma guzti hauek sakonean “d” bat zeukaten, ondoren “l” bihurtu zena. Erreduplikazioetan soilik “d” da posible, ez “l”.

88. Bokal sudurkariak: nondik datoz? Lekukotasunak.

Bokal arteko /n/ galtzearen ondorioz; Garibai eta Madariaga.

V_Vko sudurkari bat galtzean, bokal horiek sudurkariaren arrastoa mantendu zuten. Hauen lehen lekukotasunak Garibairenak (ardao)/ akitanieran oraindik “n” mantetzen zen (seni)

89. Atzizki hasierako herskari/ Ø alternantziak. Zer esan liteke horien jatorriaz?

Formarik zaharrena herskaririk gabekoa da, herskariak aurreko hitzaren bukaeraren ondorioz sortu ziren, eta ondoren orokortu.

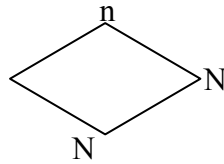
eria → keria: herskari gabeko formak normalean zaharragoak izan ohi dira. Adibidez, “eria” zaharragoa da “keria” baino.

Euskal Gramatika Historikoa

2. partziala

1. n/N AE-n? Zer froga dugu?

Sistema erronbikoan: n

;latineko “n” bortitza mantendu eta “n” ahula galdu edo “h” bihurtu: annona > anoa.

2. *-n- > -n: hiru adibide:

*arrani > arrain

*artzani > artzain

*lukanika > lukainka

*atano > ataun

3. -r- > *-l- maileguetan: (bi erantzun)

Begiratu (latineko vigilare); aizkora (latineko asciola); gura (latineko gura).

V_Vko latineko “l” ahulak euskarar “r” eman du: orio/ olio, solo/ soro... hala ere, ez da bilakabidea orokorra izan denbora berdinean, latinezko “l” askotan mantendu da.

4. *r...R... > ? Zenbait adibide:

Disimilazioa “r” ahularena:

Erur > edur/ el(h)ur

Irar > idar/ il(h)ar

Berar > bedar/ bel(h)ar

5. -r > -R. Zer dakigu honetaz? Burutu ez den neutralizazioa da.

Gutziz edo sakoneko egituren burutu ez den neutralizazioa da, ez da erregularra.

Amaierako kontsonanteak ozenak eta txistukariak bortitzak direla. Hitz bukaeran [r] anizkuna egon arren, atzizkia bokalez hasten bada [r] bakuna: Zer → zeri. Hala ere, egun [r] anizkunaren alde neutralizazioa.

6. Zenbat txistukari fonologiko ziren AEMen? Eta AEZean?

AEM: 4 eta AEZ: 2

7. sazon > sasoi; solaz > solas; zinhetsi > sinetsi: Zer ateratzen da honetatik?

Hitz berean bi txistukari egon direnean apikariaren aldeko asimilazioa gertatu da. Sazon, solaz eta zinhetsi zaharragoak dira.

Kontsonante homorganikoak → asimilazio absolutua saihesteko joera apikariaren alde.

8. Non eta noiz gertatzen da artikulazio puntuaren neutralizazioa txistukarietan?

Mendebaldean XVI. mendean. Ekialderuntz hedatuz joan da. uzte → uste.

9. Eta artikulazio moduarena?

EH guztian. Hitz + tegi > hiztegi.

10. Gatz/ gazi, arratz/ arrazi... Zein da alomorfo zaharragoa? Nola azaltzen da bikotea?

Afrikatuak ezin du zaharrena izan.

Frikariduna da zaharragoa, afrikatuak berriagoak direlako. Hitz bukaerako bokala galtzean frikaria > afrikatu bihurtzen zen.

11. Intsaur < *?, Z jauntsi < *?

Intsaur < intxaurtze (Mitxelena); intsausti < intsaurtze; jauntsi < *eduntsi.

Intsaurtzedi < intsausti : berranalisia: intsausti.

Jaunzte > jaunste > jauntsi.

rtzti → intzaursti

rtst > rst → intzausti

intsaur < *intxaurtze

intsausti < *intsaurtze

jauntsi < *eduntsi.

Intsaurtzedi > intsausti: berranalisiaren ondorioz

Jaunzte > jaunste > jauntsi

12. AEZean AEMan baino txistukari eta ozen gehiago ala gutxiago? Zergatik eta zenbat?

AEZean AEMan baino txistukari eta ozen gutxiago.

13. /h/aren testuinguruak hitz barrenean:

V_V: aho (bokalaratean).

#_ + V: herri (hitz hasieran eta ondotik bokala).

#_ + diptongoa: haur.

Ozen_V. (ozen eta bokal artean).

14. Mitxelena emandako /h/aren sail etimologikoa:

-T^h > h

-Erromantze eta latineko f > h

-n- > h

-*h (AEkoa)

15. Zergatik *hire* baina *eure*? Eta *han* baina *anartean*?

Eure analogikoa da (Grassman); *han* zaharragoa (Mitxelena).

hi-heur-e: Grassmanen legeari jarraiki lehenengo h-a galdu, erro batean ezin baita hasperenik joan.

Han (3. graduko inesiboa) eta *anartean* forma luze berria, h-rik gabe.

h-ren historia galerarena delako funtsean.

16. *h₂/ *h₃ > h-: zenbait adibide:

*enazur > *ehazur > hezur

*arena > areha > harea

*enaitz > haitz

*auhen > hauen

*edoni > edohi > hedoi > hodei

17. Ba ote /h/ etimologiko gehiago?

1) -r- > h konposaketan.

2) Gaskoiko maileguetan.

3) hVR > VRh.

18. Grassmanen legeak:

Erro/ silaba barnekoa zaharrena eta erro/ silaba ezberdinekoa 1500etik aurrerakoa, heterosilaboa: hil + herri > hilerri > ilherri.

h_h > _h

h > Ø/_C

19. Hasperena Antzinatean eta Erdi Aroan: non?

Antzinatean euskalki guztietan eta Akitanian.

Erdi Aroan: Araban, Burgosen, Errioxan (Nafarroan jada ez).

20. saihets/ sahets/ saiets: /h/ etimologikoa ote? Eta hor, hon-en?

Saihets: etimologikoa, beranduago sortu zela uste da (Mitxelena).

Hor, hon: CVC errespetatzen du, jatorrizkoa da. Antietimologikoa da.

21. Onherran, ilhuri: zergatik -h- ez da halabeharrezkoa edo erantsia?

Hil + un < ilhun metatesia.

22. Eta harma eta harroka-n?

Nahasketaren ondorio dira; armar hartu > harma, harrokarekin berdin. Ez dira etimologikoak.

23. Gaskoiaren lekukotasuna /h/aren balio etimologikoaz:

Gaskoieran hVR > VRh euskaraz: hala > alha, orhartu...

24. Mitxelenaren 4 azentuera eredu nagusiak:

- 1) Erdi-mendebaldekoa
- 2) Erronkari-zuberoakoa
- 3) Goi Nafarrerakoa
- 4) Bidasoa aldekoa

25. Leizarragaren azentuerak zeinen antza du?

Erronkari eta Zubererakoarena.

26. Argudioak Martineten azentueraren alde:

Azentu demarkatikoa: markatzaile onena azentu demarkatikoa delako.

Hitz hasiera vs. Bamsa garrantzisua izan behar du fonologiak.

27. Argudioak Mitxelenaren azentuaren alde:

Lotura azentua eta hasperenaren artean (azentua hasperenaren ondoren).

Hasperena eta azentua lotzen ditu (hizkuntza askotan ematen da hau). Azentua 2. silaban egotea zilegi da, 2. silabatik aurrera hasperenik ez dagoelako eta hasperena azentuan egon behar delako.

28. Ba ote modurik bien helburu edo abantailak bil ditzakeen proposamenik egiteko?

Bai (Lakarra): bi silabako azentuera bisilabikoetan.

29. Bisilabo batean aurrizkia azentuduna ote? Eta atzizkia?

Ez, bisilaboetan azentua 2. silaban doalako.

30. Bizkai iparraldeko tonuak izan litezke AEkoak? Zergatik?

Nekez. Dialektoak askoz ere beranduagoak direlako, modernoagoak direlako.

31. Zein da bateragarriago hizkuntza eransle batekin: lehen silabako azentua ala azkenekoa? Zergatik?

Lehen silabakoa. Latinez adibidez azentua ez da azkeneko silaban jartzen.

32. Euskal silabaren egitura Mitxelenaren arabera:

(C) V (W) (R) (S) (T)

33. Kontsonante topaketa nagusiak euskaraz:

Ozen-txistukari R-S

Ozen-herskari R-T

Txistukari-herskari S-T

Txistukari-ozen S-R

34. **TVTV: zergatik?

AEko erroak monosilabikoak zirelako eta C hasi eta bukatzen zirelako. Gainera, **TVTV soilik maileguetan edo eratorrietan aurkitu.

35. **TVTV; **CV; **VC eta **-T nola azal litezke?

Ordain, mailegu, fonosinbolismo edo konposaketan ageri dira soilik.

(?) AEn CVC erro monosilaboa. -T ezinezkoa, beraz TV ere ez.

36. Erro monosilabikoa AEZean: hiru ondorio nagusi:

Lexikoak: erro berriak, mailegu berriak, lehendik ezagutzen genituen erro familiak zabaldu.

37. Nola sailka litezke erro ereduak bertako hitzen jatorriaren arabera? Zein da sail garrantzitsuena euskara zaharrena aztertzeko?

5 sail: maileguak, aldaera modernoak, konposatu deribatuak, fonosinbolismoak eta etimologia ezezagunekoak (iragazki fonologikoak alde batetik eta geografikoak bestetik).

38. Ze iragazki ezarri ahal zaie erro erduei beren zahartasuna ikertzeko?

Fonologikoa eta geografikoa.

39. Eman iragazkiak gainditzen dituzten 4 adibide etimologiarik gabeak:

CVC, OCV, aCV eta vCV. Edozein monosilabo: gor, sal, bel, dar,...

Huts, gar, sal, ber.

40. Hizkuntza eransleek nolako erro ereduak izan ohi dituzte?

-Bisilabikoak.

-Bisilaba irekiak dituztenak: CVCV/ CVC CV.

41. AEZean bi aurrizki; ba ote zuen gero galdu den beste hitz-eraketarako biderik?

Gi-, sa-.

Bai, erreduplikazioa.

42. Zer dakigu fonosinbolismoen erro-egiturez? Eta partikula gramatikalenez?

CVCtik ahalik eta urrutien dagoena. (braust).

Erro lexikoen antitetikoak dira, ahalik eta urrutien daudenak; partikula gramatikalak antzeko zerbait baina horrenbestera iritsi gabe.

43. Erro monosilabikoari nolako tipologia dagokio? Gogora munda/ monkhemer konparaketa?

Munda: erro bisilabikoa/ atzizkiak/ azentua ezkerrean/ aditza bukaeran/ eranslea.

Monkhemer: erro monosilabikoa/ aurrizkiak/ azentua eskuinean/ aditza erdian edo hasieran/ isolatzailea.

44. Erro zaharraren murriztapenak:

C hasi eta bukatu behar da, monosilabikoa eta CCC ezin da AE izan. Beraz, CVC.

45. Bi hizkuntza familia zeinetan erroaren ikerketak berreraiketarako balio handia izan duen:

/E/ Semitikoa/ Uralikoa/ Euskara.

46. Uhlenbecken euskal erroen sailkapena:

Erro bisilabikoa zela uste zuen. Hitz sailak eta erro ereduak aztertu behar direla dio.

47. Lafonen aditz erro egitura.

48. Erro monosilabikoaren teoriaren hasierako (1995eko) emaitzak:

CVC dela erroa, hiru murriztapen desberdin: **T/ **VC **CV/ **T₁V₁T₂V₂.

49. Eman hiru erro monosilabiko berreraiketan berreraikiak.

*ger, *bur, *bel.

50. Nola sartzten ziren hitz berriak aitzin euskara zaharrean?

Erreduplikazioak.

51. Zer dakar CVC erro egiturak AEren tipologiaz?

Monosilabikoa dela.

52. Eman bi hitz-familia:

53. Erro ereduak eta etimologia formala:

Maileguak, aldaerak, fonosinbolismoak, konposatu/ deribatutak. Etimologia ezezagunekoiei iragazki fonologiko eta geografikoa ezarri behar zaie.

54. Nola aldatzen da erroaren forma kanonikoa?

55. Argudioak AEren erro lexikoen ereduak CVC zela esateko.

Erro monosilabikoa zelako, kontsonantez hasi eta bukatu behar zelako eta 3 kontsonanteko multzoak ez direlako AE.

56. Greenbergen tipologia eredu nagusiak? Guztiak harmonikoak ote?

Aditzaren hurrenkeraren arabera nagusiki hierarkikoki 3 taldetan sailkatu zituen: VSO, SVO, SOV.

Ez, 3. taldekoak ez dira horren harmonikoak 1go taldekoekin alderatuta.

57. Zein da euskara historikoaren tipologi eredua (lau ezaugarri garrantzitsuenak)?

Preposizio -

IzAdj +

IzGenit –

IzD +

SOV taldean sartzen du.

58. Hiru arrazoi pentsatzeko lehen ez zela horrela:

Genitibo lokatiboa ez zegoen SOV Hei dagokien lekuan.

Lehen ez zen hizkuntza ergatiboa, beraz SVOtik SOVra pasatu ergatiboa izateko. Ergatibotasuna berria da eta SVOtik SOVra pasatzean gehitzen zaio.

SOV Hek ez dituzte aurrizki edo laguntzaileak ezkerretara.

59. Zer da tipologia holistikoa?

Azentua/ ritmoa garrantzitsuena dela defendatzen dute, morfologia, sintaxia, etab-en gainetik.

60. Munda eta mon-kbmerraren erkaketa: zertan balia genezake euskararen diakroniakarako?

Jatorri bera, baina oposaketa erabatekoa.

61. Taniaren aldaketa interesgarri zenbait.

Adjektibo kategoria aske bat garatuz doaz atzizkiak, partizipioak, erabiliz. Multzo aditz bezala erabiltzen ziren aditz bat ere erabiltzen dute, gure edin-en parekoa.

62. Izen-Adjektiboen ordena: arrazoirik bai ala halabehar hutsa ote?

63. Erlatiboaren kokagune zaharra (lekukotasunak) eta berria

Çure pena dioçunoc (Etxepare).

64. Atzizki eta postposizioen berankortasuna.

65. Berreraikitako aurrizkiek eta aur. > atz. Aldaketak: zer erakusten digute?

66. Nola azaltzen narru/ larru?

67. *d- > l-: bi adibide:

HIRUGARREN PARTZIALA

(NIREA)

1. Arrazoiak euskararik zaharrenak adjektibo kategoria askerik ez zela esateko:
 - Euskarak lehen mailako adjektibo asko eratorritakoak izatea eta koloreetan bertan (lehen mailako alorra dena) ez egotea Dixonek markatutako lau sorbideetatik (eratorpena, mailegutza, erlatiboak, partizipioak) kanpoko ezer.
2. Zein dira adjektibo kategoriaren hierarkian maila goreneko bi alor semantiko?
 - "Adina" (gazte, berri, zahar,...) eta "kolorea" (zuri,beltz,...)
3. Zein da deklinabide mugatuaren jatorria? Zerk pentsarazten digu hori? eman datu bat:
 - **Postposizioak eta horren aurretik aditzak. Aurrizkietatik atzizkietara emandako deribagatik. Ni mendi da-joan> ni mendila(>mendira) joan**
4. Noizkoa da artikulua? zergatik?
 - Akitanieraz ez dago arrastorik. Litekeena da erromantze eta hizkera germanikoen agertzearekin batera sortzea: VIII-X mende bitartean.
5. Zein deklinabideko -eta-ren jatorriari buruzko hipotesi klasikoa? norena da?
 - Latineko -eta, etum>-eta; Schuchardten teoria da.
6. -garren-en etimologia:
 - x- barren> x-Ø arren>x-garren (antikiatikoa).
 - Barren-en alomorfoa da, bokal artean egotean -b- galdu, hiatoa sortu eta gero /g/ antikiatikoa hartu duena: horregatik daude burubarren/burugarren/buruarren aldaerak.
7. Eta hamar-ena?
 - *han + bor(tz)> hamar
8. Euskarak ba ote du deklinabiderik? zergatik?
 - Ez, hizkuntza eransleetan ez dago benetako deklinabiderik, hori hizkuntza flexiboen kontua da: "erroa + x+ y (+z) dugu eta deklinabidea "erroa + marka bakarra" behar du izan "singularra + kasua". **Gainera, sistema bakarra dago (ez 4/5), mugatu/mugagabe bereizketa dago eta marka IS osoari jartzen zaio, ez osagai bakoitzari.**
9. Zein da zaharragoa, deklinabide mugatua ala mugagabea?
 - Mugagabea
10. Deklinabideko kasu edo postposizio marka guztiak garai berekoak dira? nola ikus dezakegu hori?
 - Ez, argi dago batzuk beste batzuk baino berantiaragoak direla: -(r)ean ablatibo zaharra genitiboaren gainean (-e) dago eraikia.
11. Zein da -k ergatiboaren markaren jatorria? zerekin lot daiteke?
 - **-ga, kasu lokatiboetan erabiltzen den "bizigabetzeko" markatik dator**
12. Datiboko markaren jatorria:
 - -i< *-nin
13. Zein da zaharrago: -(r)e ala -(r)en? zergatik? Ba ote daturik kronologia absoluturik ematen duenik?

· Zaharragoa da -(r)e **aitzin-lokatibotik dator**: Izenordainetan nire, hire, gure, zure ditugulako. Horregatik eta horrekin bezalako formetan agertzen delako; ablatibo zaharra -(r)e genitiboaren gainean eraikita dagoelako, baita sozietiboa ere >-(r)ekin eta -(r)ean.

Lope iaun Ortire semea (1125)

14. Zein da -(re)kin sozietiboaren jatorriari buruzko hipotesi klasikoa? norena da?

Urtek esan zuen -ekin, -eki> -ekien; gero Schuchardt-ek esan zuen hori guztia >*-e(n) + kide-n "en kompañia de".

15. Zer dio >Traskek -n partizipioez?

· hauek ere -i amaierakoak zirela eta erroa -n-z amaitzen zela (*emani, *joani). Ondoren bokalarteko -n- galdu eta "emani>emai" bilakaera gertatuko zen.

16. Nola azaltzen dira gaz-i, zur-i: etorr-i, ibil-i, etab.? zein da -i atzizki horren erabilera jatorrizkoa?

· -i hori adjektiboak eratzeko partizipioa dela esaten digute adibide horiek.

-i partizipioak eratzeko morfema zaharra. Hortik adjektiboak ere sortu

17. .i eta -n-z landako partizipioak. Zein dira horien jatorriak?

· -tu berria (latinezko mailegusetatik sortua), Ø saila (-o, -gi/-ki, adlatiboarenak,...).

18. -tu-ren hedadura partizipio bakartzat:

· 1545erako -i zeharo ihartua dago eta bere lekua -tu atzizkiak hartu du, bai aditz berriak egiteko, baita lehenengo -i zutenak baretuz ere.

19. Ad. oina + *edin/*ezan egitura inoiz orokorra izan bada, non hasi zen perifrasi horretan partizipioa Ad.oinaren tokia hartzen?

· XVII.mendetik aurrera mendebaldean.

20. XVI. mendeko mendebaldeko datuei begira, zer esan dezakegu -i partizipioei dagokienez?

· **Aditzoinaren tokia hartua dutela ordurako**

21. Ad. izenen kronologia erlatiboa:

· **te zaharrena, ondoren mendebaldean (k)eta eta erdialdean tze zabaldu**

22. Ablatibo zaharra mendebaldean:

· - (r)ean da ablatibo zaharra mendebaldean, baina lehenengo lekukotasunetatik aurkitzen dugu: Ez du izan bereziki balio, ezta toki- izen bereziki, ezta denbora perpausekin. XIX. menderako galduta zegoen espresio fosilduetan izan ezik.

23. Zein da Trasken ustez, adlatiboaren jatorrizko forma, -a ala -ra? zergatik? zer arazo du bere proposamenak?

· Bere ustez -ra berrikuntza da bi kontuk erraztu dutena: Berranalisiak (har-a→ha-ra) eta -a artikuluarekin nahastekoa arriskuak (abs. mug. "mendia"= adl. "*mendia").

24. Ba ote preposizioen aztarnarik? non?

· Bai, la-bur→mendi-ra; gi-bel→ur-ik; aurrizki>atzizki prozesua (za- → -za; le- → -de/-te).

25. Munduko hizkuntzen joera orokorrari begira SOV den hizkuntza batek artikulua izatea araua da, ala salbuespena?

· Salbuespena.

26. Zer atera daiteke GUDUA DEISDEA iberiar idazkuntetik euskal artikulua diakroniaz?

· Gauza gutxi, bada esan duenik idazkunde hori euskaraz idatzitakoa dela, baina "gudua deisdea" artikulua gehiegi da euskara izateko, euskaraz IS-ak hartzen duelako artikulua, ez IS-ko elementu bakoitzak. artikulua euskaraz EBZ ondokoa da, VIII-X mende artekoa.

27. Oina, partizipioa eta aditz izena: zein da zaharrena? Zergatik?

· Ad. oina da zaharrena: batetik, Ad. oinek duten marka bakarra *-e horren funtzioa ezezagunekoa delako, *e- aurrizkia ondare zaharrekoa adizki jokatu gabe guztiek izatea eta, aurrizkiak izatetik atzizkiak izatera igaro den hizkuntza izanik, oinek soilik dituztelako aurrizkiak (*e-).

28. Zu izenordainaren jatorria:

· -z (plurala) + -u (lekua)

Plurala zela; eta zuek berrikuntza. Deklinabide plurala sortu aurretik.

29. Zeren menpe dago euskal deklinabideko numero morfologikoa, hots, sing./pl. bereizketa?

·Mugatu/mugagabe bereizketaren menpe

30. Hiru-ren etimologia:

· hirur < *her-bur

31. Ablatibo/prosekutiboaren bereizkuntza:

· Ablatiboa: nondik (-rean)

· Prosekutiboa: Nondik zehar (-ti)

32. NEURE AMA ROMAN ILTA: nongoa eta noizkoa da?

·mendebaldekoa, XVIIItik aurrera, ez delako Linschmann-Aresti legea betetzen

33. Iruzkindu -reanik:

· Ablatibo singularreko forma zaharra; mendebaldekoa. -(r)ean + -(r)ik. **Pleonasmoa.**

34. ebili: erabili, gaitu: ** garaitu. Zergatik?

· "ebili" eta "erabili" erro bereko aditzak dira; besteak, aldiz, ez.

-ra- artizkia aditz zaharrekin erabiltzen zen soilik

35. Hiru konbinaketa *e-da-ra-CVC

· * e-da-dan > *e-aan > ja(an)

· * e-da-dus-i > *e-a-dus-i > *e-aus-i > jausi

· *e-dakin > jakin

***e-da-ra-non > joan**

***e-da-ra-gotz-i > urgatzi**

36. Euskarazko berranalisi sintaktiko bat:

Paris-en > Parise-n

37. Euskarazko hedadura sintaktiko bat:

·Parise, Lohizune...

38. Euskarazko mailegu sintaktiko bat:

·zeren

39. Ahal-en gramatikalizazioa:

!

40. X-ekin y egituraren lekukotasun bi: Zergatik da garrantzizkoa euskal sintaxi diakronikoarentzat?

Beragaz Presebalen kaltetan. Euskara with-hizkuntza zela erakusten du eta hau H isolatzaileen ezaugarria da.

41. Zer dakizu konparaziozko genitiboaz?

.

42. Arrazoiak deklinabide mugagabeko enbor kontsonantikoei erantsi -e- ez zela epentesia erakusteko:

·C-z bukatutako erroekin erabiltzen da, baina izen arruntekin eta lokatiboetan bakarrik. Beraz ez da epentesia, epentesiek ez baitiote kategoriari begiratzen

43. Aditz erroen forma kanonikoak: nola eraman litezke CVC-ra? **V-CV-CV-CVC**

· e +CVC+ i/n; e + ra + CVC + i/n; e+da+CVC+i/n; e+dara+CVC+i/n;...

44. Zergatik da interesgarria aditz askotan ja- hasiera izatea? fonetika hutsari egotz dakioke, ala beste zerbaiti?

· Aditz horiek erakusten dutelako antzineko aditzen "e+da-" hasierako egitura zutela eta ohikoa zela aditzak osatzeko orduan, e- erabiltzea.

45. Zenbat trinko zeuden euskaraz XVI. mendean? eta orain?

· XVI.mendean: 60

· Egun: 12

46. Zer uste zuen Lafon-ek aditz trinkoez eta perifrastikoez? zein da gaur egungo ikuspegia?

· Schuchardt-ekin bat egin eta perifrastikoak zaharragoak zirela uste zuen. Gaur egun, trinkoetatik eratorriak direla uste da.

47. Zein da preifrasirik zaharrena? zergatik?

· Aoristoa, **aditzoina + edin/ezan zelako eta lehen perifrasi guztiak horrela eraikitzen ziren??**

48. Zein da perifrasiari buruz esan dezakegun erdal ereduaren arabera sortuak direla?

.

49. Partzipio + joan- eroan/eraman perifrasiak zer adierazten du? zer adieraziko zuen jatorrian?

· **Ohitura adierazten zuen**

50. Zergatik bilatzen ditu Trask-ek euskara SVO hitz ordenekoa zeneko garaiko zantzuak?

· Euskal aditz-jokoan aurkitu daitezkeen d-, l-, b- eta z- horiek aspektu/ modu marka adizkietako aurrizkiak azaltzeko direla frogatzeko eta noizbait aurrizki izan direla frogatzeko.

51. Zein da oro har komunztadura marken jatorria?

· 1. eta 2. pertsonako markak izenordainetatik datoz; d-, l-, b-, z- aspektu7modu markak aurrizkietatik datoz;...

52. Zer gertatzen da hirugarren pertsonako ustezko komunztadura markekin? Zein dira?

· d-; l-; z-; b- horiek, lehen uste zuten denak zirela 3. pertsonako markak, baina Trask-ek 1977an frogatu zuen aspektu/modu markak direla.

53. Zein zen ikus nezan bezalako perifrasi baten balioa? eta nekusan bezalako trinko batena?

·**Aoristoa, balio perfektiboa**

·**Aoristoa edo perfektiboa eta imperfektiboa, biak**

54. XVI.mendeko aditz trinkoek zer balio izan zezaketen? balio hauek beti berberak ziren?

.

55. Zein da, Trasken ustez, aditzetako da- aurrizkiaren (cf. dator...) jatorrizko balioa?

· Orain aspektu marka, jatorrian aurrizki edo laguntzailea

56. Zein da, Mounoleren arabera, partizipio + izan/ *edun perifrasiaren jatorrizko balioa?

· Erresultatiboa

(ESTIRENAK)

57. "Eure" eta "zeuen"-en jatorria:

· *hi + "(h)au(r)+e> *ihaure>eure

· zeu + en> zeuen (berria denez joko nominala jarraitzen du)

58. Hiru zenbakiren etimologia:

· 5: bor-tz> bortz/bost

· 10: han-bor> hamar

· 15: han-bor-bor-tz.

· 20: bor-gehi> *bor-gehi> *or-gehi> *horgei> hoge.

63. Artikuluaren bilakabidea:

· Gaurko artikulua 3. graduko erakusletik dator, erakuslea klitiko bihurturik: gizon

· Nahiko berankorra, Akitanian arrastorik ez, litekeena da erromantze eta Hizkuntza germanikoetan agertzearekin batera agertzea euskaraz (8. mendetik aurrera).

64. Zer dakigu euskararen gramatika kategorien bereizkuntza zaharrez?

· Adj. kategoria itxia zela. Ez zegoela izenaren eta adjektiboaren arteko bereizkuntzarik.

65. Adjektiboa: klase autonomoa AEZ-en? Zergatik?

· Hizkuntzalariek diote adjektiborik ez zela edo gutxi zirela AE-n. Bestalde, mailegatuta, eratorrita, partizipiorik eta erlatiborik sortua dela iradoki da, beraz, ez da klase autonomoa. Hierarkiaren goi mailan daudenetan (koloreetan) ere ez dago erro soilik.

66. "gibel" ala "oste" da zaharrago? zergatik?

· "gibel" zaharragoa da. "gi"+"bel". Lakarrak "*gi-" aurrizki zahartzat proposatzen du; "*bel" AEZko erro monosilabiko (CVC) gisa interpretatzen dugun bitartean. "oste", berriz, ezingo genuke zatitu, -c onarketarik ezin onar genezake gainera. Izatekotan, mailegua, baina beti ere CVC garaiaren ondorengo garairen batean hartua. Oste= *ohos+ te. Atzizkia duenez zaharragoa??

67. Multzo aditzak zer dira?

· Aditz erro ezberdinen pilaketaz edo elkartzeaz sortutako aditzak dira. Euskararen kasuan, "aplikatiboa" + "kausatiboa" + CVC. Noizbait, "e + CVC + CVC + CVC" izan dugula pentsatu behar. Aditz hauen ezaugarri nagusia aspektu- denbora- modu- pertsona marken falta dela eta beren artean simetriko nahiz asimetrikoak izan daitezkeela. Euskaraz asimetrikoak dira

68. AEn aditz guztiak ote simetriko? zenbat?

· Ez. Bi dozena inguru.

69. Aoristoa:

· A.oina + *edin/*ezan. Zaharrentzat jotzen dira. Perifrasi hauek badituzte gaur egun desagertuak diren balioak euskaraz. Adb; "etor nendia" XVI. mendean aoristo zahar bat bezala itzuliko genuen baina gaur egun, "etorri nintzen" izango litzteke bere itzulpena.

70. Berregituraketa "zuek"-ekin:

· "-zu" kolektibo, "pluraltasuna" adierazteko sortu zen zenbait gramatika esparrutan, deklinabide mugatu plurala sortu aurretik "zuek" berria. **Zu plural balioa izatetik errespetuzko balioa izatera pasa, orduan plural berria sortu: zuek**

71. Laguntzailearen gramatikalizazio gradua:

· *edin/*ezan gramatikalizatuago *edun/ izan baino

72. "-da-" eta "eu"-ren gramatikalizazioa:

· "da" aspektu burutugabea, "da-go": *dar>da.

· "eu" aspektu burutua, "n-en-goena": *deu>eu.

73. Fonologiako aldaketak eta tipologia diakronikoa

· Kontsonante kopurua ugaltu, erasletasuneranzko tipologiaruntz hurbilketa.

114. EBZ: "egin" laguntzailea ote? eta "eroan/eraman"?

· Ez, nagusia litzateke.

· Ohitura adierazten duen perifrasi

121. "-te"/"-tze" (etor). Zein da zaharragoa?

· "-te" zaharragoa dela uste da. Euskara zaharrean "-te" hartu ozenez amaitutako erroa eta "-i" partizipio marka dutenek ere. Ondare zaharreko hitz guztiek "-te" hartu zuten aditzena egiteko. "-tze", aldiz, aditz modu berriarekin lotutako marka da.

122. AEZ: aditz jokatu asko ala gutxi? irizpideak:

· Gutxi, Gaur 75 edo. (Lehenago gehienez 24 edo). Euskarak aditz jokatuena saila mugatua izan du Australia edo ginea Berriko hizkuntza askoren antzera.

· Aditz sintetikorik ez da maileguen artean, aditz jokatuak jokatu gabeen gainean eraiki dira soilik, soilik "*e-" aurrizkia zuten erroek hartu zuten forma antetikoak, bokal harmonia eta erreduplikazioa ez dira aditz jokatueta eman...

AEZn multzo aditzak zeuden, hizkuntza isolatzaileetan ohi den moduan. Beraz ez zegoen aditz jokaturik

123. "Bergararroc asi dira trayioe baten asmacean": Zer esan liteke egitura honen historiaz?

· Plural hurbila deritzoguna gradu aniztasunaren arrasto bat da. "bergarar"-ok eta "trayioe", oe>o lehenago bakundua.

124. Latineko bi atzizki: testuen kronologiak laguntzen ote du jatorri hori?

125. "Hogei" → zelt. "ugeint", zer esan genezake eraketa honetaz?

· Euskarak zenbaki kardinaletan 20nako sistema du. frantses eta moderno, eta hizkuntza zeltikoen bezala. Azken honekin nahi da jatorria. cf. ("ugeint"). Gezurra da euskararekin ukipen egoeran zenean "mikuiti" zela; gainera orain are urrutia: borgenit>ogheit>hogei.